

Fashastighet och partikelhastighet

19 okt. 2026, 2 min läsning

UTKAST

#fysik #vågrörelselära #storhet

Kurs: F0005T Förkunskaper: Harmonisk våg, Derivata

Fashastigheten $v = \omega/k = \lambda f$ är den hastighet med vilken vågformen — till exempel en vågtopp — förflyttar sig genom mediet. Partikelhastigheten $\partial y/\partial t$ är hastigheten hos en enskild punkt i mediet, för en transversell våg riktad vinkelrätt mot utbredningsriktningen. De två är skilda storheter och sammanfaller inte.

1. Fashastigheten

Följ en bestämd punkt på vågformen, säg en vågtopp. Att stanna på samma punkt i vågformen betyder att fasen hålls konstant:

$$y = A \sin(kx - \omega t + \alpha)$$

$$kx - \omega t + \alpha = \text{konstant}$$

Löser vi ut läget ur villkoret får vi hur toppen måste förflytta sig:

$$x = \frac{\omega}{k}t + \frac{\alpha + \text{konstant}}{k}$$

Det är en rätlinjig rörelse med konstant hastighet, och derivering ger

$$v = \frac{dx}{dt} = \frac{\omega}{k}$$

Fysika: Fc1

2. En intuitiv tolkning

Uttrycket

$$v = \frac{\omega}{k}$$

blir mer läsbart om vi sätter in definitionerna

$$\omega = 2\pi f \quad k = \frac{2\pi}{\lambda}$$

vilket ger

$$v = \frac{\omega}{k} = \frac{2\pi f}{2\pi/\lambda} = \lambda f$$

Alltså

$$v = \lambda f$$

Fysika: Fc1

Under en period hinner vågen precis en våglängd framåt. Sker det f perioder per sekund tillryggaläggs λf per sekund.

3. Partikelhastigheten

Fashastigheten säger ingenting om hur fort mediet självt rör sig. För att få det håller vi istället läget fixt och deriverar utslaget med avseende på tiden. Ur

$$y(x, t) = A \sin(kx - \omega t + \alpha)$$

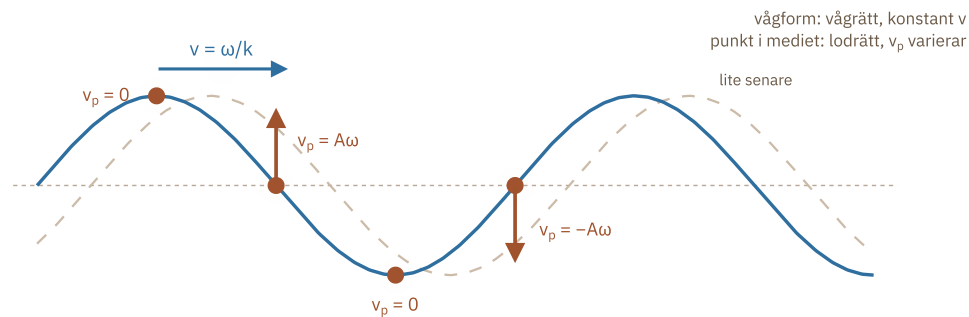
fås

$$v_p = \frac{\partial y}{\partial t}$$

Fysika: Fc1 (i formen $v_p = ds/dt$)

$$v_p(x, t) = -A\omega \cos(kx - \omega t + \alpha)$$

Partikelhastigheten varierar alltså i tid och rum, är noll i vändlägena och som störst i jämviktslägena, med maximalvärdet $A\omega$. Fashastigheten ω/k är däremot konstant och bestäms av mediet — för en sträng av **spännkraft och längddensitet**.

Vågformen flyttas vågrätt med $v = \omega/k$ (streckad: lite senare), medan varje punkt i strängen bara rör sig lodrätt. I topp och dal står punkten stilla ett ögonblick; i jämviktsläget är farten störst, $A\omega$, uppåt eller nedåt beroende på åt vilket håll strängen lutar.

Läsning

- [15.3 Mathematical Description of a Wave](#)
- [15.4 Speed of a Transverse Wave](#)

Se även

- Harmonisk våg
- Våglängd och vågtal
- Vinkelfrekvens och periodtid
- Våghastighet på en sträng
- Energi och effekt i en harmonisk våg

Resurser

- [Wikipedia: Phase velocity](#)